

2—10 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 2 februari

Sid.

Svar på fråga av herr Hanson, Per-Olof, ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ågesta 3

Interpellationer:

av herr Elofsson, Gustaf, ang. bankernas höjning av in- och utlåningsräntan 9

av herr Olofsson, Uno, ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m. 9

Tisdagen den 9 februari

Interpellation av herr Hagberg om beredande av tillräcklig tid åt ämbetsverk m. fl. för avgivande av svar å remisser 13

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 10 februari

Bevillningsutskottets betänkande nr 2, ang. avtal med Irland för undvikande av dubbelbeskattning 15

— nr 3, ang. avtal med Israel för undvikande av dubbelbeskattning 15

— nr 5, ang. ändrad lydelse av 1 § förordningen om särskild skatt å vissa lotterivinster 15

Första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning 15

— nr 2, ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning 15

Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden 15

— nr 3, ang. befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan 15

Tisdagen den 2 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 22, 25, 26 och 27 nästlidne januari.

Ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ågesta

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Hanson, Per-Olof*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställt följande fråga: »Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga med anledning av de allvarliga erinringarna mot säkerhetskravens tillgodoseende i fråga om atomvärmeverket i Ågesta?»

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet *LANGE*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Per-Olof Hanson* har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidtaga beträffande säkerhetskravens tillgodoseende i fråga om atomvärmeverket i Ågesta.

Det tillstånd som enligt atomenergilagern erfordras för att få uppföra och driva en atomreaktor meddelas av Kungl. Maj:t. I samband därmed uppställs även de villkor, som anses påkallade av säkerhetsskäl. Tillsynsmyndighet är delegationen för atomenergifrågor som också — närmast genom sin reaktorförläggningkommitté — utför en detaljerad granskning av reaktorns säkerhetsproblem, innan tillståndet beviljas. Vid denna granskning tillses givetvis att den speciella expertisen inom landet beträffande olika delproblem får göra sig gällande. Utom reaktorproblemen, speciellt reglerings- och säkerhetssystemen samt strålskyddsproblemen gäller det här tryckkärls- och berggrums-

frågor, meteorologiska och hydrologiska frågor m. m.

Fortlöpande kontakt och erfarenhetsutbyte äger rum med de organ i utlandet — främst Storbritannien och Förenta staterna — som handlägger reaktorförläggningsfrågor. Om man skall våga någon generell slutsats, blir den att vi här i landet har varit försiktigare än i dessa länder vid lokaliseringen av reaktorer.

I det här aktualiserade Ågesta-ärendet förelåg således bland annat en redovisning av det meteorologiska material som vid ifrågavarande tidpunkt fanns tillgängligt beträffande stockholmsområdet. Kompletterande undersökningar rörande dessa förhållanden förutsattes dock av reaktorförläggningkommittén. Sådana undersökningar pågår för närvarande med anlitande av meteorologisk expertis.

Man kan inte bedöma risken på ett område, exempelvis det meteorologiska, för sig. Hänsyn måste även tas till övriga säkerhetsförhållanden. Risken för spridning av radioaktivitet är således inte beroende endast av de meteorologiska förhållandena utan även av de åtgärder, som vidtagits för att hindra att radioaktivitet över huvud taget kommer ut. I Ågesta har man sålunda berggrumsförläggning, vilket gör säkerhetsmarginalen större än vid en förläggning ovan jord. I detta speciella fall har man också — på rekommendation av reaktorförläggningkommittén och till priset av både fördröjning och fördyring — låtit kläda in berggrummet med en innervägg av betong och trycktät, svetsad stålplåt. Vid Ågesta-reaktorn har dessutom bebyggelse icke ansetts önskvärd inom två kilometer från reaktorn. Sportstugor kommer dock att tillåtas intill en kilometers avstånd. Det har vidare föreskrivits, att Ågesta-reaktorn icke får tagas i bruk, förrän anläggningen blivit

Ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ågesta

slutgiltigt godkänd av delegationen för atomenergifrågor.

En grundlig genomgång av olika säkerhetsaspekter har ägt rum i detta liksom i de övriga ärenden om reaktortillstånd, som hittills behandlats. Givetvis kommer tillstånd att ta Ågesta-reaktorn i bruk inte att ges, innan alla de uppställda villkoren uppfyllts.

Jag finner det självklart att alla rimliga säkerhetskrav måste tillgodoses så att atomkraftens fredliga utnyttjande i vårt land inte skall behöva betraktas med misstro och rädsla av många människor. I anslutning härtill vill jag framhålla att man synes böra ta fasta på ett uppslag från drätselnämnden i Stockholm genom att man redan nu direkt engagerar företrädare för de lokala intressena i ett kontaktorgan för att kontinuerligt följa förhållandena vid Ågesta. Jag väntar mig att atombolaget, vattenfallsstyrelsen och Stockholms elverk gemensamt kommer att ta initiativet till ett dylikt organ. Någon åtgärd från min sida i denna fråga torde för närvarande icke vara behövlig.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Tillåt mig att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga.

Det rör sig här om ett problem som har många svåra tekniska aspekter, och därför är det ju en smula äventyrligt för lekmän — för mig liksom för handelsministern — föreställer jag mig, att diskutera det. Eftersom den offentliga diskussionen har fått näring av åtskilliga ting, finns det dock anledning att ta upp det. Jag delar självfallet helt statsrådets uppfattning och tar fasta på den, att man måste tillgodose alla rimliga säkerhetskrav när atomkraften skall fredligt utnyttjas i vårt land.

Diskussioner har förekommit på en rad olika punkter. Det är ju ingen hemlighet att teknikerna sinsemellan har diskuterat ganska animerat, så vitt jag förstår, även om det inte i någon större utsträckning har skett offentligt, hur det

är med konstruktionen av reaktorlocket och sådana där saker ute i Ågesta, hur mycket detta kan tåla o. s. v. Man måste ju alltid räkna med möjligheten av en olycka och får därför ta hänsyn till en rad olika risker.

Med anledning av den diskussion som har förts på senare tid kan man fråga sig om det någonstans i världen finns en kraftproducerande reaktor placerad så nära ett befolkningscentrum som i fallet Ågesta — en kraftproducerande reaktor, jag understryker det.

Jag ställer frågan därför att statsrådet antyder i sitt svar att man här i landet snarast har varit mera försiktig än i andra länder när det gäller att tillgodose säkerhetskraven. Det intrycket får man inte om man läser t. ex. vad meteorologiska institutet skriver i ett remissyttrande till den Samuelssonska utredningen. Där understryks tvärtom att man i både England och Amerika tydligen håller sig med betydligt större säkerhetsavstånd för reaktorer än vad man har gått in för i Ågesta.

Sedan kommer jag till vad som närmast föranlett min fråga till statsrådet, nämligen det nyssnämnda remissyttrandet. I England har man tydligen generellt uppdragit de meteorologiska undersökningarna åt ett fristående organ, närmast motsvarande meteorologiska institutet, men i Ågesta är det ju en tjänsteman inom atombolaget, vilket är delanläggare vid reaktorbygget, som gjort dessa undersökningar och beräkningar. Jag har ingen uppfattning om huruvida han har gjort ett bra eller dåligt arbete. Jag konstaterar bara att det uppenbart råder vitt skilda meningar om förutsättningarna för att räkna om utländska erfarenheter och beräkningar för svenska förhållanden. På grundval av de beräkningar som gjorts har man i Ågesta tänkt sig en säkerhetszon på 2 km, medan meteorologiska institutet kommit fram till att det vore rimligt med 10 km. Skulle detta senare, mera pessimistiska antagande vara riktigt, så innebär det ju att större delen av södra Stockholm ligger inom riskzonen.

Mot den bakgrunden finns det anled-

Ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ågesta
ning att fråga: Skall det nu företagas verkliga meteorologiska intensivundersökningar, så att expertisen kan komma till tals och komma någorlunda överens och så att meningarna i varje fall inte spretar åt så vitt skilda håll som hittills i det här sammanhanget?

Vidare är frågan den: Bör man fortsätta arbetena med Ågestaanläggningen efter de gamla riktlinjerna, till exempel när det gäller säkerhetsavståndet, fastän man fått fram detta material från meteorologiska institutet som ju ur den synpunkten förefaller rätt pessimistiskt? Det kan ju tänkas att man då råkar i det läget att ganska mycket måste göras om i ett senare skede.

Sedan skulle jag gärna vilja ställa ännu en fråga. Vad innebär det i praktiken att all expertis inom förläggingskommittén har tillåtits göra sig gällande? Under vilka former har detta skett? Har man till exempel verkligen kunnat göra sig gällande från meteorologiska institutets sida? Det förefaller ju knappast så mot bakgrunden av de skilda meningar som här har framträtt.

Det är nog bra att det sitter ett par lekmän i en sådan granskande kommitté, men vad som framför allt behövs är väl ett slags fristående och ojävig sakkunnigkommitté. Det är en sådan som skall kunna ge oss verkliga garantier för att säkerhetskraven blir tillgodosedda. Jag tror inte att det är tillfredsställande med det läge som för närvarande råder med personalunion i sådan utsträckning mellan atombolaget, reaktorförläggingskommittén och i någon mån även delegationen för atomenergifrågor, utan jag tror att detta i själva verket är ganska oroande. Inte så, att man i och för sig behöver misstänka att de personer som sysslar med detta inte skulle vara noggranna och göra sitt allra bästa. Men det finns ändå nog skäl att ta allvarligt på dessa problem och försöka göra en rollfördelning som går djupare än den som för närvarande genomförts.

Herr statsrådet LANGE:

Det kanske är riktigt, herr talman, som herr Hanson säger, att varken han

eller jag besitter de erforderliga tekniska förutsättningarna för en ingående diskussion av ett spörsmål som detta, där ändå de tekniska frågorna måste tillmätas avgörande betydelse. Däremot tror jag att herr Hanson lika väl som jag skulle ha möjlighet att göra sig underrättad om hur dessa frågor i verkligheten handläggs. Interpellerar man i en fråga, bör man ju ändå skaffa sig de uppgifter i det avseendet som finns tillgängliga.

Jag vill i detta sammanhang bara säga, för det första att visst kan det råda skilda meningar om vilka åtgärder som bör vidtagas. Det gör det framför allt när olika expertgrupper, som har olika sidor av säkerhetsfrågor att bevaka, för sin uppfattning till tals om huruvida det kan vara lämpligt i vissa fall — och det tror jag man kan påstå utan alltför ingående teknisk kännedom — att föreskriva ett mycket betydande avstånd mellan reaktorn och den närmaste bebyggelsen. Men det avståndets storlek är, herr talman, beroende av vilken konstruktion som reaktorn får. Av vad jag har läst i pressen och av det yttrande som herr Hanson åberopade har jag inte fått intrycket att den meteorologiska expertisen varit fullt underkunnig om hur reaktorn konstruerats. Såsom tydligt framgick av mitt svar på den fråga, som herr Hanson framställt, inverkar ju hänsynstagandet till andra säkerhetsfaktorer också på bedömandet av de risker som sammanhänger med meteorologiska och väderleksförhållanden.

Beslutar man sig sålunda — på grund av vissa önskemål om att undanröja risker — för en viss konstruktion av en reaktor och för det hölje, i vilket reaktorn skall placeras, inverkar detta också på möjligheterna att eliminera övriga risker. Det är detta som i stor utsträckning utgör anledningen till att man, som jag sagt, inte kan bedöma en enda risk isolerad för sig, utan hänsynstagande till samtliga riskmoment och de åtgärder som vidtagits för att undanröja dessa risker. I mitt svar har jag redan framhållit att det för att motverka eventuella spridningsrisker föreskrives vis-

Ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ägesta
 sa åtgärder i avsikt att ge erforderliga säkerhetsmarginaler. Jag tror inte man kan göra gällande att vi här i landet inte ställer upp väsentligt högre säkerhetskrav än man gör på många håll i utlandet. Som framgick av mitt svar hålls ju också kontakt med de institutioner som har att kontrollera förläggningen av reaktorer i både England och Amerika.

De meteorologiska utredningar som här talats om ingår just i det program som uppgjorts på initiativ av säkerhetsinstanserna. Utredningarna är inte avslutade, herr Hanson, och jag tror därför att man gör klokt i att tills vidare avstå från alltför långt gående påståenden. Framför allt bör man hålla i minnet att det inte räcker med isolerad bedömning av exempelvis endast de meteorologiska faktorerna, utan man måste även ta hänsyn till vilka åtgärder som vidtagits med hänsyn till andra riskmoment.

Sedan vill jag tillägga något om handläggningen av dessa frågor. Reaktorför-läggningkommittén är, herr Hanson, endast ett beredande expertutskott hos delegationen för atomenergifrågor, där både det formella och det reella ansvaret ligger vid den samlade bedömningen av säkerhetsfrågorna. Den möjligheten har inte meteorologerna.

Aktiebolaget Atomenergi har som en av sin arbetsuppgifter att sysselsätta sig med säkerhetsfrågornas olika tekniska aspekter, och det är en ren missuppfattning om någon tror att detta inte ingår som ett viktigt led i bolagets arbetsuppgifter. Den opartiska granskning av tillståndsärenden som åligger delegationen för atomenergifrågor sker sedan genom att man hör olika intressenter eller genom att man föranstaltar om olika expertutredningar. För att illustrera hur det går till kan jag nämna att de meteorologiska utredningar som ingår i en reaktoransökan utföres av något expertorgan såsom konsultuppdrag. Sedan får delegationen antingen anlita samma organ för sin prövning eller koppla in annan expertis, om dylik står till buds, eller utnyttja utländsk erfarenhet. I

många fall har man beträtt alla tre vägar.

Som sagt, jag tror inte att man med rätt kan klaga på den handläggning som dessa frågor för närvarande är föremål för.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag kan givetvis inte ha någon bestämd uppfattning om huruvida man bedömer säkerhetsfrågorna strängare här i landet än i andra länder. En av de frågor jag ställde till statsrådet och som jag inte fick svar på — det är möjligt att statsrådet inte hade några uppgifter därom — var om det finns något exempel på en kraftproducerande reaktor i utlandet som ligger på ett lika minimalt avstånd från en stadsbebyggelse som fallet är med Ägesta.

Det är klart att man vid bedömningarna måste ta hänsyn till reaktorkonstruktionerna, om man t. ex. har ett bergum att tillgå. Men man kan — inom parentes sagt — ställa frågan hur det står till med bergummet i Ägesta, om detta är ett särskilt högkvalitativt bergum, eftersom en av de förseningsorsaker som återopats var att det rasat en gång. Men det må vara, det finns andra saker att ta hänsyn till i sammanhanget, såsom själva reaktorns konstruktion. Där förhåller det sig snarare så att en vattenkyld reaktor, som det i detta fall handlar om, är farligare än vissa andra konstruktioner när en överhettning inträffar.

Det är klart att man kan se på många olika sätt på dessa meteorologiska undersökningar, men nog tycker jag att statsrådet var litet väl frejdigt när det gällde att markera att den förnämsta expertisen på detta område var inkopplad. Om det är så — och den uppgiften har inte bestritts — att det var en fysiker på atombolaget, som gjorde de grundläggande beräkningar vilka lett fram till fastställandet av två kilometers säkerhetszon, så kan det väl inte betraktas som särskilt tillfredsställande. Skulle det i fortsättningen bli så, att de meteo-

Ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ågesta rologiska undersökningar som tydligen skall företas leder till mera pessimistiska antaganden, vilka slutsatser är statsrådet då berett att dra? Vad som hittills förekommit tyder på att bedömningarna är så pass skilda åt att det är litet svårt att tro att man skall kunna komma fram till någon kompromiss. Det är en väldig skillnad på två kilometer och tio kilometer, som tills vidare är det avstånd som föreligger mellan de olika instansernas uppfattningar.

Jag skall inte fortsätta diskussionen längre angående rollfördelningen mellan olika sakkunniga. Jag har redan talat om en omfattande personalunion mellan olika instanser. Det får vi tillfälle att diskutera en annan gång i denna kammare, hoppas jag. Jag har emellertid, det vill jag utan vidare deklarerat, inte en så optimistisk uppfattning om den nuvarande organisationens ändamålsenlighet som statsrådet här har gett uttryck åt. Det är ju formellt så att delegationen är den i sista hand ansvariga, men med den kraftiga uppbackning som statsrådet har gett delegationen ser jag inget skäl att utesluta statsrådet från delaktighet i ansvaret.

Det är ändå så pass mycket diskussioner även bland tekniker om dessa saker, att man kanske inte bör vara riktigt så munter i denna situation som herr statsrådet.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Nej, jag vill verkligen hoppas att herr Hanson inte utesluter mig från ansvaret för handläggningen av dessa frågor. I sista hand är det jag som får bära detta ansvar, och jag är också beredd att ta det på mig.

Jag är även medveten om att det i skilda expertkretsar kan föreligga olika bedömningar, men jag har funnit, herr Hanson, att där dessa bedömningar skiljer sig beror det i huvudsak på att man på visst experthåll ser på sina speciella problem och inte tar hänsyn till många andra problem som också får avgörande betydelse för den säkerhetsfråga som man själv primärt är intresserad för.

Det framgår också av mitt svar, och jag skall kanske inte förlänga debatten på den punkten.

Det är, som herr Hanson säger, en stor skillnad mellan två kilometer och tio kilometer, men det är också en otroligt stor skillnad mellan en reaktor som ligger ovan jord — som t. ex. Calder Hall i England som är belägen i en ödemark — och en reaktor som är förlagd i ett bergrum, där man innanför berget har ett särskilt hölje som omger reaktorn och dessutom ett spinklersystem. Det är en stor skillnad mellan dessa konstruktioner, och man kan därför inte säga att en reaktor som ligger närmare bebyggelsen utgör en större fara för befolkningen. Risken beror på konstruktionen.

Att jag inte besvarat herr Hansons fråga om det finns någon reaktor som ligger närmare bebyggelsen än Ågesta-reaktorn skulle komma att göra, beror på att jag inte känner till någon reaktor som har konstruerats på det speciella sätt och under de speciella förutsättningar som denna reaktor. Däremot har jag hört talas om en reaktor i Amerika som ligger närmare bebyggelsen. Jag har för ögonblicket glömt namnet, men jag skall ta reda på det och ge herr Hanson det efteråt. Detta säger mig dock ingenting, och det är därför som jag inte vill åberopa det kortare avståndet som argument mot herr Hanson. Det finns tillräckligt många argument ändå.

Herr Hanson gör sig skyldig till en betydande missuppfattning när han tror att det är en fysiker i atombolaget, som mer eller mindre utövar det avgörande inflytandet på var reaktorn skall förläggas. Det är ingalunda så. Det framgår av mitt frågesvar att den frågan bedöms av de olika instanserna sedan man grundligt informerat sig om olika sakkunnigkretsars uppfattning därvidlag.

Det är därför man redan vid handläggningen av tillståndsfrågan när det gällde det första beslutet angående förläggningen också hade kopplat in statens meteorologiska institut för att få de utredningar som institutet kunde förebbringa. Dessa utredningar pågår allt-

Ang. tillgodoseende av säkerhetskraven i fråga om atomvärmeverket i Ågesta jämt, och det är klokt vänta med ställningstagandet tills man får se resultatet av utredningarna. Jag har svårt att föreställa mig att det kommer att ha någon inverkan på själva förläggningen av reaktorn, men jag vill inte uttala mig om huruvida det kan medföra vissa kompletteringar av konstruktionen i övrigt. Den fråga, som herr Hanson där framförde, var rent hypotetisk, och jag föredrar uppriktigt sagt att inte besvara den. Jag skall ta ställning i saken när verklighetsunderlaget föreligger.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag skall nu bara ta upp en enda liten sak, som herr statsrådet sade. Han påstod att jag hade sagt, att det var en fysiker i atombolaget som bestämde var reaktorn skulle ligga. Det har jag aldrig sagt. Jag sade att såvitt jag förstår är det en fysiker i atombolaget som har gjort de meteorologiska beräkningarna i detta speciella fall på ett förberedande stadium. Så har jag uppfattat meteorologiska institutets remissyttrande.

Sedan är det självklart att en rad omständigheter påverkar beräkningen av säkerhetsavståndet. Såvitt jag förstår har man i båda fallen byggt på en viss hypotetisk förutsättning om ett läckage som skulle inträffa i en reaktor, och antagit ett visst maximalt läckage. Då har man kommit till så olika uppfattningar om det nödvändiga säkerhetsavståndet. Detta tycker jag är oroväckande. Skillnaden är så pass stor att man bör på ett tidigt stadium — innan man kommer alltför långt i konstruktionen — söka vinna klarhet om vilka omdispositioner detta eventuellt kan komma att medföra. Här rör vi oss hela tiden med hypoteser, och det må väl vara tillåtet att göra det också någon gång.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Herr Hanson kan inte bestrida att meteorologisk sakkunskap hela tiden varit inkopplad på detta ärendet och alltjämt är det. Det framgår ock-

så av mitt frågesvar. De påståenden, som herr Hanson framför, blir inte riktigare därför att de upprepas. Jag har visat att de vilar på missuppfattningar, och så är fortfarande fallet, även om herr Hanson vidhåller sina påståenden.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 31, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 234 till konstitutionsutskottet, motionerna nr 235—261 till statsutskottet, motionen nr 262 till behandling av lagutskott, motionerna nr 263—277 till statsutskottet, motionerna nr 278—290 till bevillningsutskottet, motionen nr 291 till statsutskottet, motionerna nr 292—297 till bevillningsutskottet, motionen nr 298 till statsutskottet, motionen nr 299 till bankoutskottet, motionerna nr 300—316 till behandling av lagutskott, motionerna nr 317—325 till jordbruksutskottet, motionerna nr 326—329 till allmänna beredningsutskottet, motionerna nr 330—334 till konstitutionsutskottet, motionerna nr 335—397 till statsutskottet, motionerna nr 398—419 till bevillningsutskottet, motionen nr 420 till statsutskottet, motionerna nr 421—431 till bevillningsutskottet, motionerna nr 432—438 till bankoutskottet, motionen nr 439 till jordbruksutskottet, motionerna nr 440—463 till behandling av lagutskott,

Interpellation ang. bankernas höjning av in- och utlåningsräntan — Interpellation ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

motionen nr 464 till statsutskottet,
 motionerna nr 465—471 till behandling av lagutskott,
 motionerna nr 472—488 till jordbruksutskottet,
 motionerna nr 489—499 till allmänna beredningsutskottet samt
 motionerna nr 500 och 501 till statsutskottet.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.;

nr 26, angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.;

nr 30, med förslag till förordning om rätt till förlustutjämnning vid taxering för inkomst, m. m.; och

nr 32, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelse från tulltaxan m. m.

Interpellation ang. bankernas höjning av in- och utlåningsräntan

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under de senaste åren har vid olika tillfällen företagits räntehöjningar, som alltid motiverats med att man måste skärpa kreditrestriktionerna på den allmänna lånemarknaden för att få tillräckligt med pengar för statens behov.

Den senaste räntehöjningen skärper ytterligare läget för hårt skuldsatta medborgare i vårt land, som nu får betala 8 procent och däröver på växlar och 6 procent på lån.

Någon möjlighet att få bundna krediter med låg ränta föreligger inte i nuvarande läge, varför låntagarna endast är hänvisade till den allmänna lånemarknaden.

De räntemarginaler mellan in- och utlåning, som bankerna tillämpar, är från

bankernas sida tillfredsställande och ger jämfört med den marginal, som tillämpades före den senaste räntehöjningen, en god vinst.

Vid de förhandlingar som förts med bankerna efter den senaste räntehöjningen har från riksbankens sida hävdats att inlåningsräntan endast fick höjas med en kvarts procent. Den andra kvarten fick bankerna behålla i höjd marginal. Spararna har säkerligen rätt att fråga om det är på detta sätt man från regeringens sida vill uppmuntra sparandet.

Med stöd av det nu sagda får jag vördsam anhänga om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande interpellation:

1) Anser finansministern att den av riksbankschefen förordade fördelningen av den höjda räntan mellan in- och utlåning är tillfredsställande ur spararnas synpunkt?

2) Om så inte är förhållandet, är finansministern beredd att medverka till att räntemarginalen mellan in- och utlåning hålles inom rimlig nivå?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr OLOFSSON, UNO, (fp), som yttrade:

Herr talman! En grupp av trafikolyckor som visat sig mycket svåra att komma till rätta med är de s. k. »mörkerolyckorna». De som drabbas av dessa olyckor är oftast fotgängare. Vissa åtgärder har vidtagits för att komma tillrätta med detta problem. Bl. a. har särskilda reflexanordningar föreskrivits för bilar och man har från trafikorganisationernas sida genom en målmedveten upplysnings- och propagandaverksamhet verkat för att gående på sina kläder skall bära lappar av reflekterande material, undvika mörka ytterplagg vid promenader på icke upplysta vägar etc.

Interpellation ang. åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.

Dessa åtgärder har emellertid inte visat sig vara tillräckliga. Det är därför nödvändigt att arbetet för ökad trafiksäkerhet intensifieras ytterligare. Inte minst viktigt är det härvidlag att trafiksäkerhetsforskningen får det stöd den behöver. För att verkligt effektiva åtgärder skall kunna sättas in mot mörkerolyckor och andra olyckor är det självfallet nödvändigt att man vet det rätta svaret på varför de inträffar. Det är därför enligt min mening i hög grad beklagligt, att man inte ansett det ekonomiskt möjligt att satsa mer pengar än som skett på denna forskning. En i trafiksäkerhetssammanhang tidigare ganska litet uppmärksammas olycksgrupp är de på sistone i flera sammanhang omskrivna s. k. sparkolyckorna. Av tillgänglig statistik framgår att under tvåmånadersperioden den 24/11—25/1 inte mindre än sexton personer omkom i samband med sparkåkning. Dessa olyckor inträffar företrädesvis under mörker och beror i regel på att bakifrån kommande bilister inte i tid uppmärksammar sparkåkaren. Särskilt stor risk uppstår givetvis vid omkörningar, då bilisterna dels bländar ner strålkastarbelysningen och dels håller längre ut på körbanans vänsterkant.

Enligt nu gällande trafikregler skall sparkåkare färdas på vägens vänstra sida. I den debatt som förekommit i samband med de inträffade sparkolyckorna, har man emellertid föreslagit, att sparkåkare i trafiklagstiftningen borde räknas till gångtrafikanterna och således färdas på vägens högra sida. Härigenom skulle de få trafiken emot sig och lättare att rätta sig undan även om en mötande bilist inte skulle observera dem. De olyckor som inträffar torde väl i många fall bero på att sparkåkaren även när så inte är fallet tror sig vara observerad av bakifrån kommande bilister och därför inte finner någon anledning att sätta sig i säkerhet. Denna olycksorsak skulle gi-

vetvis kunna reduceras, om sparkåkarna färdas på vägens högra sida. Då skulle också på sparkstöttingen fastsatta reflexanordningar kunna observeras av de mötande fordonstrafikanterna. Däremot har sådana reflexanordningar knappast någon effekt, om en sparkåkare färdas på vägens vänstra sida eftersom ingen del av en sparkstötting, där det är möjligt att fästa en sådan reflexanordning, är synlig bakifrån.

Denna och andra möjligheter bör enligt min mening övervägas vid utformningen av åtgärder, som är ägnade att eliminera orsakerna till sparkolyckorna.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

Vill herr statsrådet inför kammaren lämna en redogörelse för de åtgärder som från statsmakternas sida under senare år vidtagits i syfte att minska de s. k. mörkerolyckorna samt för vilka särskilda åtgärder som vidtagits eller planerats för att motverka de på senare tid allt vanligare trafikolyckorna i samband med sparkåkning.

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades en av fröken *Mattson* och herr *Elmgren* undertecknad motion, nr 502, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.42.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Fredagen den 5 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 49, till Konungen angående val av bankofullmäktigsuppleant samt ordförande i riksgäldskontoret med suppleant;

dels ock till riksdagens förordnanden: nr 50, för herr Sven Wedén att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 51, för herr Rolf Gösta Renlund att vara ordförande i riksgäldskontoret; och nr 52, för herr Sven Hedqvist att vara suppleant för ordföranden i riksgäldskontoret.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandels-sammanslutningen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 26, angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 30, med förslag till förordning om rätt till förlustutjämnning vid taxering för inkomst, m. m.; och

nr 32, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelser från tulltaxan m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 502.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 35, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Irland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Israel för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; samt

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningskyldighet till kronan.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 503, av herrar *Virgin* och *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 28, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 504, av herr *Aman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 505, av herrar *Bengtson* och *Sundin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.;

nr 506, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.;

nr 507, av herr *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med

förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.;

nr 508, av herr *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.;

nr 509, av herr *Sundin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.; samt

nr 510, av herr *Sundin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 9 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till bifogade läkarintyg anhåller jag vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet under den tid läkarintyget utvisar.

Örnsköldsvik den 6 februari 1960

Axel Johannes Andersson

Att ledamoten av första kammaren *Axel Johannes Andersson* vårdas på Örnsköldsviks lasarets kirurgiska avdelning sedan den 1/2 1960 på grund av gallstenssjukdom och att han på grund därav är oförmögen att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 1/2 1960 t. o. m. innevarande månads utgång, intygas härmed.

Länslasarettet, Örnsköldsvik, den 6 februari 1960

Alf Lundgren

Lasaretsläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 503 och 504 till bevillningsutskottet samt motionerna nr 505—510 till behandlingen av lagutskott.

Föredrogs och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkanden nr 2, 3 och 5, första lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2 och 3.

Anmäldes att till kammaren överlämnats

dels Kungl. Maj:ts skrivelse nr 29, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelser den 7 april 1959, nr 141, den 10 april 1959, nr 145, och den 12 maj 1959, nr 235, i anledning av, såvitt nu är i fråga, riksdagens år 1958 församlade revisorers berättelse;

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 33, med förslag till förordning om ändring i familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99); samt

nr 34, dels angående godkännande av protokoll innebärande ändring av konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran, dels ock med förslag till lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297).

Den kungl. skrivelsen och de kungl. propositionerna blevo nu var för sig föredragna och lagda på bordet.

Interpellation om beredande av tillräcklig tid åt ämbetsverk m. fl. för avgivande av svar å remisser

Herr HAGBERG (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Före varje regeringsbesluts tillkomst skall ifrågavarande ärende grundlagsenligt beredas bl. a. genom, som det heter, nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk. Detta remissförfarande har sedan länge i betydande omfattning utsträcks

Interpellation om beredande av tillräcklig tid åt ämbetsverk m. fl. för avgivande av svar å remisser

till att gälla även kommunala myndigheter och enskilda organisationer. Vanligen beslutes remiss av vederbörande statsråd.

Värdet av det svenska remissväsendet har ofta omvittnats. Den allsidiga belysning och grundliga behandling, som samhällsspörsmålen på detta sätt kommer i åtnjutande av, utgör en viktig grundval för statsmakternas vidare åtgöranden.

En ofrånkomlig förutsättning för ett effektivt verkande remissinstitut är givetvis, att skälig tid för svars avgivande beredes remissinstanserna. I allmänhet synes så också vara förhållandet. Tyvärr förekommer dock, att verk och myndigheter genom alltför korta remisstider sättes ur stånd att underkasta de till dem remitterade spörsmålen den fullständiga prövning, som är önskelig och nödig. Icke minst från de kommunala organens sida förspörjes ofta klagomål över att de på grund av tidsnöd icke är i tillfälle att med tillbörlig omsorg fullgöra sitt granskningsvärv. Fullmäktigeförsamlingarna nödgas sålunda ofta avstå från remissvar och inskränker sig till att överända ett uttalande från något fullmäktige underordnat organs sida i det ifrågavarande ärendet. Ej sällan inträffar det att exempelvis en stadsfullmäktigekorporation icke blir i tillfälle att ta ståndpunkt till ett viktigt remissärende, som kanske är av särskild betydelse för just den kommunen, förrän remisstiden redan utgått.

Ett de senaste dagarna livligt diskuterat exempel på en enligt mångas mening alltför knappt tillmätt remisstid utgör universitetsutredningens nyligen på remiss utsända sjätte betänkande, ett aktstycke på över 400 stora sidor gällande centrala frågor av betydelse för hela det kommande decenniets utbildningspolitik. Enligt tidningsmeddelan-

den utsändes betänkandet av universitetsmyndigheterna omkring den 20 januari i år för remissbehandling av ledamöterna i fakulteter och sektioner. Den 8 februari skulle dessa yttranden vara färdiga och inlämnas till konsistorium, som efter snabbbehandling låter materialet gå vidare till universitetskanslern. Senast den 1 mars uppges denne ha att vidare befordra yttrandena till departementet med de egna kommentarer han kan finna påkallade. Förutom universitetsmyndigheterna och därmed jämställda organ beröres flera av landets kommuner direkt eller indirekt, ekonomiskt och i andra hänseenden av de förslag, som innefattas i nämnda betänkande.

Med hänvisning till ovanstående anholder jag om första kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få framställa följande spörsmål:

1. Har herr statsministern observerat de erinringar, som från statliga och kommunala myndigheters sida riktas mot de ej sällan alltför snävt tilltagna remisstiderna, ett förhållande vilket länder till förfång för en grundlig omprövning av de remitterade spörsmålen?

2. I så fall, är herr statsministern beredd att medverka till att för framtiden en rimligare ordning i detta hänseende kommer till stånd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.09.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 10 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, att första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 24 innevarande månad företaga val av valmän jämte suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras ställföreträdare.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts skrivelse nr 29, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelser den 7 april 1959, nr 141, den 10 april 1959, nr 145, och den 12 maj 1959, nr 235, i anledning av, såvitt nu är i fråga, riksdagens år 1958 församlade revisorers berättelse.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 33, med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99); samt

nr 34, dels angående godkännande av protokoll innebärande ändring av konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran, dels ock med förslag till lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297).

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Irland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av av-

tal mellan Sverige och Israel för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Lades till handlingarna.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

K.-G. Lindelöv